

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.2.5](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.2.5)

УДК 336.1:352

Д. А. Міщенко,

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державних, місцевих та корпоративних фінансів, Університет митної справи та фінансів

ФОРМУВАННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ

D. A. Mishchenko

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the Department of State, Local and Corporate Finance, University of Customs and Finance

FORMATION AND STRENGTHENING OF THE BUDGET POTENTIAL OF THE REGION: THE INSTITUTIONAL ASPECT

У статті визначено, що незважаючи на здійснені кроки щодо децентралізації в Україні, сучасна система фінансового забезпечення регіонів і надалі створює умови для виникнення диспропорції між ланками бюджетної системи та обмеження можливостей щодо зростання фінансових ресурсів місцевих бюджетів, а частка офіційних трансфертів залишається значною у структурі місцевих бюджетів. Зазначено, що в теорії та практиці державних фінансів питання інституційних перетворень залишаються недостатньо розробленими в напрямі дослідження інституційного середовища формування та зміцнення бюджетного потенціалу регіону. Визначено, що серед заходів щодо зміцнення бюджетного потенціалу регіонів України, особливо слід виділити подальшу реалізацію реформи бюджетної децентралізації та забезпечення ефективності механізму бюджетного регулювання соціально-економічних процесів. Ці завдання вимагають забезпечення відповідності між фінансовими ресурсами місцевих бюджетів і делегованими їм повноваженнями шляхом визначення механізму їх покриття, адже нестача коштів може призвести до невиконання функцій органів місцевої влади.

The article states that despite the steps taken towards decentralization in Ukraine, the modern system of financial provision of the regions continues to create conditions for the imbalance between the linkages of the budget system and the limitation of opportunities for the growth of financial resources of local budgets, while the share of official transfers remains significant in the structure of local budgets. It is noted that in the theory and practice of public finances, the issue of institutional transformation remains insufficiently developed in the direction of studying the institutional environment for the formation and strengthening of the budgetary potential of the region.

It is noted that the institutional environment of the society affects the budget space, the budget policy of the state and, therefore, the budgetary potential, including at the local level. Changes in the state policy of regulating economic processes, decentralization of power, redistribution of revenues between state and local budgets are directly related to the change in the institutional environment of society; therefore, the study of the peculiarities of the formation and strengthening

of the budget potential of the region should take into account the state of the institutional environment and its transformation. Formation and strengthening of local budget capacity requires an institutional environment that ensures the proper implementation of this process and increases the efficiency of budgetary regulation of the socio-economic development of the region. It is the institutional environment that is of fundamental importance on Ukraine's path to building a democratic state-building, building civil institutions and strengthening the region's budgetary potential.

It is determined that among the measures to strengthen the budget potential of the regions of Ukraine, particular attention should be paid to further implementation of the budget decentralization reform and to ensure the effectiveness of the mechanism of budgetary regulation of socio-economic processes. These tasks require ensuring the correspondence between the financial resources of local budgets and the powers delegated to them by determining the mechanism of their coverage, as lack of funds may lead to non-fulfillment of the functions of local authorities.

Ключові слова: *інститути; інституційне середовище; бюджетний потенціал; місцеве самоврядування; децентралізація.*

Keywords: *institutions; institutional environment; budgetary potential; local self-governance; decentralization.*

Вступ

Ті тенденції, що спостерігаються в процесі розвитку фінансових відносин у більшості провідних країн світу переконливо свідчать про зростаючу роль регіонів у забезпеченні стійкого економічного зростання держави в цілому. Однак в Україні, незважаючи на здійснені кроки щодо децентралізації, сучасна система фінансового забезпечення регіонів і надалі створює умови для виникнення диспропорції між ланками бюджетної системи та обмеження можливостей щодо зростання фінансових ресурсів місцевих бюджетів, частка офіційних трансфертів залишається значною у структурі місцевих бюджетів. Тому існує нагальна потреба у підвищенні ефективності формування та використання бюджетного потенціалу регіону, як необхідного обсягу фінансових ресурсів, можливостей та здатності органів місцевого самоврядування до соціально-економічного розвитку регіону. Це потребує системного комплексного дослідження науково-методичних засад та практичного інструментарію формування та розвитку бюджетного потенціалу регіону. Слід зазначити, що в теорії та практиці державних фінансів питання інституційних перетворень залишаються недостатньо розробленими в напрямі дослідження інституційного середовища формування та зміцнення бюджетного потенціалу регіону.

Постановка завдання

Метою статті є визначення інституційної складової формування та зміцнення бюджетного потенціалу регіону в Україні

Результати

Дослідження фінансового потенціалу і складових бюджетного потенціалу регіонів знайшло своє відображення у працях українських та закордонних вчених: Балацького Є.О., Бескида Й.М., Богачової О.В., Бойко С.В., Боронос В.Г., Бубенчикової Н.М., Буряченко А.Є., Василика О.Д., Гапонюка М.А., Дем'янишина В.Г., Іванова Ю.Б., Каламбет С.В., Лютої О.В., Малік Є.О., Педченко Н.С., Пушак Я.Я., Сафонової Л.Д., Стрілець В.Ю., Труніної І.Ю., Чуницької І.І., Шумської С.С., Фролова С.М. та інших. Зокрема, Є.О. Балацьким розглянуто роль та місце бюджетного потенціалу міста в загальній системі економічного потенціалу території. Визначено сутність поняття «бюджетний потенціал міста» та досліджено основні напрямки його формування і реалізації. Й.М. Бескид приділяє увагу вивченню підґрунтя фінансової децентралізації та бюджетного федералізму, його ролі у реалізації політики суспільного добробуту. О.В. Богачова досліджує проблематику формування податкового потенціалу як запоруки економічної безпеки регіону. С.В. Бойко обґрунтовує необхідність дослідження місцевих податків і зборів із застосуванням технологій кластерного аналізу. В.Г. Боронос розглядає роль і місце бюджетного потенціалу в забезпеченні стабільного розвитку регіону; вивчає поняття «бюджетний потенціал», його складові елементи, механізм його розрахунку та реалізації. Н.М. Бубенчикова у своїх дослідженнях концентрує увагу на фінансовому управлінні реалізації бюджетного потенціалу регіону. А.Є.Буряченко у своїх працях розкриває економічну природу фінансового потенціалу регіону. В.Г. Дем'янишин здійснює ґрунтовні дослідження щодо розвитку бюджетного процесу в умовах економічних перетворень. Ю.Б.Іванов розглядає особливості податкового фінансування на державному та місцевому рівнях. С.В. Каламбет розглядає податковий потенціал як абстрактну фінансову категорію, що виражає оптимальну суму податкових зборів в умовах конкретного регіону. О.В. Люта трактує бюджетний потенціал як визначальний чинник фінансового забезпечення розвитку регіону. Н.С. Педченко здійснено

узагальнення наукових підходів до розуміння сутності бюджетного потенціалу регіону. У наукових працях Я.Я.Пушак обґрунтовано поділ бюджетного потенціалу регіону на окремі складові та запропоновано методичний підхід до його визначення. Окреслено механізми та визначено напрями підвищення ефективності використання бюджетного потенціалу регіону. В.Ю. Стрілець у свої дослідженнях приділяє увагу поглибленню науково-методичних підходів та практичних механізмів формування бюджетного потенціалу регіону. Труніна І.Ю. здійснює теоретичне обґрунтування сутності бюджетного потенціалу місцевих бюджетів, досліджує можливості його загальної оцінки. І.І. Чуницька вивчає бюджетно-податкові важелі формування фінансового потенціалу держави. С.С. Шумська здійснює розробку методології визначення та оцінки фінансового потенціалу України. С.М. Фролов пропонує науково-методичний підхід до оцінювання бюджетного потенціалу прикордонної території у контексті управління її інноваційним розвитком. Однак, існуючі проблеми з виконанням дохідних частин бюджетів всіх рівнів, диспропорції між ланками бюджетної системи і досі обмежують можливості фінансування їх функцій та повноважень, виконання соціальних зобов'язань. Наявна тенденція у підвищенні ролі регіонів у забезпеченні соціально-економічного розвитку країни зумовлюють необхідність нових наукових досліджень інституційного середовища формування та зміцнення бюджетного потенціалу та адаптації чинного фінансового механізму до нових реалій [2;6].

Інституційне середовище суспільства впливає на бюджетний простір, на бюджетну політику держави а отже і на бюджетний потенціал, зокрема і на місцевому рівні. Зміни у державній політиці регулювання економічних процесів, децентралізація влади, перерозподіл надходжень між державним та місцевими бюджетами безпосередньо пов'язані зі зміною інституційного середовища суспільства, тому вивчення особливостей формування та зміцнення бюджетного потенціалу регіону має враховувати стан інституційного середовища, його трансформації [4].

Система відносин, яка забезпечує формування бюджетного потенціалу регіону потребує належного інституційного забезпечення. Роль інститутів полягає в зменшенні невизначеності у досягненні поставленої мети шляхом встановлення стійкого взаємозв'язку між суб'єктами відносин у рамках бюджетної системи, визначенні і виборі найкращих альтернативних варіантів розвитку бюджетних процесів у регіоні. Відповідно до визначення класика інституційної економіки Д. Норта, інститути – це правила, механізми, що забезпечують їх дотримання і норми поведінки, які структурують взаємодію між людьми.

Зміцнення бюджетного потенціалу регіону має спиратися на стійку фінансову базу, яка визначається відповідним законодавством. Таким чином, інституційною основою механізму формування та зміцнення бюджетного потенціалу регіону є чинні законодавчі і нормативно-правові акти: Конституція України, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, щорічні Закони України «Про Державний бюджет України», Закон України «Про місцеве самоврядування» та інші закони, що регулюють фінансові правовідносини, Європейська Хартія місцевого самоврядування, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування [4].

Формування та зміцнення бюджетного потенціалу на місцевому рівні вимагає інституційного середовища, яке забезпечує належне здійснення цього процесу та підвищує ефективність бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку регіону. Саме інституційне середовище має принципове значення на шляху України до побудови демократичного державотворення, розбудови громадянських інститутів та зміцнення бюджетного потенціалу регіону [8].

Інституційний підхід передбачає, що в процесі розвитку, зміцнення бюджетного потенціалу регіону, потрібно враховувати соціально-економічний стан території, історичні традиції, рівень правового забезпечення, цінності суспільства, що дозволяє точніше визначити складові, які регулюють відносини між суб'єктами бюджетної системи. Таким чином, інститути у сфері зміцнення бюджетного потенціалу регіону (формальні та неформальні) визначають умови діяльності органів державної та місцевої влади, чинники від яких залежать бюджетні пріоритети та дії суб'єктів бюджетних відносин на місцевому рівні [7].

Інститут бюджетного потенціалу регіону функціонує у складі інституту місцевого самоврядування, який передбачає наявність права та реальної здатності представників місцевого населення управляти бюджетними ресурсами в його інтересах. Місцеве самоврядування є самостійним інститутом публічної влади, відокремленим від державної влади. Згідно зі ст. 60 Закону України «Про місцеве самоврядування» визначено, що органам місцевого самоврядування належать: право комунальної власності на рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, природні ресурси, підприємства, установи й організації, в тому числі банки, страхові компанії, а також пенсійні фонди, частка в майні підприємств, житловий фонд, нежитлові приміщення (заклади культури, освіти, спорту, охорони здоров'я, науки, соціального страхування та інше майно) і майнові права, рухомі та нерухомі об'єкти, визначені відповідно до закону як об'єкти права комунальної власності, а також кошти, отримані від їх відчуження [8]. Держава гарантує організаційно-правову, матеріальну та фінансову основи місцевого самоврядування. Правові, економічні й організаційні основи формування бюджетного потенціалу регіону визначено Бюджетним кодексом України.

Органи місцевого самоврядування через інститут місцевого бюджету реалізують покладені на них функції та завдання в межах власних та делегованих повноважень. Інститут місцевих бюджетів є основою перерозподілу ресурсів відповідно до суспільних потреб території та виступає як інструмент, що впливає на сукупність економічних і соціальних процесів; формується й реалізується в умовах інституційного середовища суспільства та взаємодіє з ним і тісно пов'язаний з іншими інститутами й механізмами їх реалізації.

У процесі зміцнення бюджетного потенціалу регіону формальні інститути можуть бути ефективними тільки за умови їх принципової узгодженості з неформальними, особливо з основними морально-етичними нормами та цінностями. Відповідно, результативність та ефективність зміцнення бюджетного потенціалу регіону значною мірою залежить від того, яких з цих правил дотримуються органи місцевої влади [8].

Основним формальним інституційним чинником формування та зміцнення бюджетного потенціалу регіону є правовий, який визначає законодавчо-нормативну базу, а саме – конституційні основи місцевого самоврядування, законодавчі, підзаконні нормативно-правові та локальні нормативно-правові акти в галузі місцевого самоврядування в Україні, які через прийняття відповідних рішень можуть впливати на соціально-економічні процеси.

Політичні чинники визначають структуру та функціонування політичних інститутів у бюджетній сфері. Відсутність політичної стабільності, розробки основних завдань бюджетної політики на місцевому рівні, значний рівень політизованості більшості економічних рішень призводять до значної фінансової залежності органів місцевого самоврядування від трансфертів з державного бюджету [8].

Економічні чинники визначають пріоритетність тактичних цілей бюджетної політики. Такими чинниками є: обсяги промислової продукції, інвестицій, інновацій, результати діяльності в основних галузях промислового та сільськогосподарського виробництва. Важливим чинником є й обсяги тіньових доходів, що здійснює значний вплив на достовірність визначення податкового потенціалу території. Сьогодні легалізацію та обмеження тіньових доходів можна розглядати як перспективне джерело податкових надходжень до бюджету, за умови удосконалення чинного законодавства та підвищення контролю за його виконанням. За оцінками експертів Світового банку, тіньова економіка України становить 50% реального сектора економіки; в тіньовому секторі працює велика кількість осіб, які, будучи офіційно зареєстрованими, декларують істотно занижені доходи [8].

Соціальні чинники включають рівень доходів, інфраструктуру забезпеченість, якість життя населення, рівень безробіття, соціальний захист та соціальні гарантії.

Аналіз структури доходів місцевих бюджетів в Україні у 2013 – 2018 роках дає змогу стверджувати, що головними елементами бюджетного потенціалу регіону наразі є податкові надходження та офіційні трансферти.

Таблиця 1.
Структура доходів місцевих бюджетів в Україні у 2013 - 2018 рр., млрд. грн. [9]

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Податкові надходження	41,2	34,2	33,4	40,2	40	40,5
Неподаткові надходження	5,5	5,6	6,8	5,9	5,2	5,1
Доходи від операцій з капіталом	0,7	0,7	0,6	0,4	0,4	0,5
Офіційні трансферти	52,5	59,5	59,1	53,4	54,3	53,7
Всього доходів	100	100	100	100	100	100

Визначення впливу податкової культури потребує особливої уваги та вивчення. Податкова культура – це узагальнена характеристика свідомості людини, що виробляється в процесі навчання та виховання, відображає рівень розвитку та набуті переконання щодо необхідності сплати податків. Як підтверджує досвід роботи податкових органів, високий рівень податкової культури може збільшити обсяги податкових надходжень у бюджет, оскільки свідомість платників в даному випадку буде направлена на розвиток суспільства і формування добробуту населення.

Важливим напрямом забезпечення зміцнення бюджетного потенціалу регіону є оптимізація міжбюджетних відносин. На сучасному етапі розвитку інституційного середовища формування та розвитку бюджетного потенціалу на місцевому рівні в Україні міжбюджетні відносини не достатньо враховують економічний потенціал регіонів і не завжди повною мірою відповідають вимогам соціально-економічного розвитку держави [4].

Серед проблем, які виділяються у міжбюджетних відносинах сьогодні, слід виокремити: недостатність джерел фінансування для виконання зобов'язань, покладених на місцеві бюджети; відсутність об'єктивно обґрунтованих нормативів видатків на соціальні потреби; диспропорції у процесі децентралізації; дестимулююча роль трансфертів до місцевих бюджетів, що перетворює останніх на споживачів, і не стимулює забезпечувати належний розвиток регіональної економіки та за рахунок цього самостійно наповнювати власний бюджет.

Тривала неможливість забезпечити місцеві бюджети за рахунок власних джерел надходжень призводить до зменшення частки власних доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті і, відповідно, до необхідності фінансового вирівнювання [4].

Для вирішення зазначених проблем доцільним є здійснення наступних заходів: підвищення рівня автономії місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів; удосконалення процедур казначейського обслуговування місцевих бюджетів; запровадження середньострокового бюджетного планування; підвищення якості та ефективності державних інвестицій шляхом оптимізації розподілу фінансових зобов'язань між центральною, місцевою владою та приватними інвесторами; забезпечення концентрації фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках регіонального розвитку, визначених у

стратегічних документах; підвищення ефективності реалізації проектів регіонального розвитку, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості регіонів; оптимізація кількості державних цільових програм та узгодження їх фінансових складових із наявними бюджетними ресурсами [4].

Зміцнення бюджетного потенціалу регіону в Україні вимагає: активізації діяльності місцевих органів влади з метою збільшення частки власних та закріплених джерел доходів у місцевих бюджетах і зменшення частки трансфертів; запровадження державних гарантій фінансового забезпечення виконання делегованих повноважень місцевими органами; реалізації політики фінансового вирівнювання з обов'язковою умовою збереження частки суми перевиконання доходів у розпорядженні місцевих органів влади [5].

Крім того, розширення потребує фінансова база місцевих органів влади. Реформа бюджетної децентралізації просувається надто повільно, і в результаті бюджетної реформи в цьому напрямі досягнуто недостатнього прогресу. Передані місцевим бюджетам повноваження щодо використання на місцевому рівні відповідних джерел доходів залишаються недостатніми для фінансування навіть поточних видатків. Перспективними напрямками інституційних змін у сфері зміцнення бюджетного потенціалу регіону є: упорядкування бюджетного законодавства та сприяння розвитку регіональної економіки; підвищення дисципліни виконання бюджету та оптимізація витрат бюджетних ресурсів і ефективна боргова політика, спрямована на забезпечення зниження податкового тиску та підвищення самодостатності територій; продовження реформування міжбюджетних відносин [10].

На відміну від розвинених держав, в Україні не сформовано систему громадського контролю за діяльністю місцевих рад і їхніх виконавчих органів, що є невід'ємним елементом демократичного управління. Регіональні органи влади мають бути прозорими та відкритими для населення, відповідальними і підконтрольними громаді.

Діяльність регіональних інститутів має базуватися на принципах: колективності; прозорості; публічності та зворотного зв'язку; відповідальності; неупередженості і толерантності.

Для виконання наведених принципів інститути мають бути укомплектовані висококваліфікованими спеціалістами, які здатні виконувати покладені на них функції щодо забезпечення регіонального розвитку [3]. Для підвищення контролю якості інституційної складової формування бюджетного потенціалу регіону необхідним є проведення моніторингу якості фінансового менеджменту, здійснюваного органами місцевого самоврядування. Метою такого моніторингу має бути аналіз та оцінка сукупності процесів і процедур, що забезпечують ефективність і результативність формування бюджетних коштів. [4].

Розвиток та зміцнення бюджетного потенціалу регіону можливий лише за умови ефективного функціонування таких інститутів, як середньострокове фінансове планування; бюджетування, орієнтоване на результат (програмно-цільовий метод); інститути росту та антикризового управління - стабілізаційні фонди (національні проекти); інститути взаємодії суспільного та корпоративного секторів економіки [1].

Зважаючи на це, пріоритетами у сфері зміцнення бюджетного потенціалу регіону в середньостроковій перспективі мають стати такі: обов'язкове застосування механізму середньострокового бюджетного прогнозування та впровадження середньострокового бюджетного планування; підвищення ефективності інвестиційної діяльності органів державної та місцевої влади; удосконалення та розширення застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі на місцевому рівні; підвищення ефективності державних закупівель і посилення відповідальності за порушення у цій сфері; розширення фінансової бази місцевих органів влади; забезпечення прозорості й відкритості бюджетного процесу [1]. Необхідно забезпечити максимальну публічність у питанні використання бюджетних коштів.

Висновки

Серед заходів щодо зміцнення бюджетного потенціалу регіонів України особливо слід виділити подальшу реалізацію реформи бюджетної децентралізації та забезпечення ефективності механізму бюджетного регулювання соціально-економічних процесів. Ці завдання вимагають забезпечення відповідності між фінансовими ресурсами місцевих бюджетів і делегованими їм повноваженнями шляхом визначення механізму їх покриття, адже нестача коштів може призвести до невиконання функцій органів місцевої влади. Податкова складова відіграє надзвичайно велику роль у структурі бюджетного потенціалу регіону, тому необхідним є впровадження заходів щодо підвищення ефективності місцевих податків і зборів шляхом удосконалення їх адміністрування та створення повної та прозорої системи обліку, що дасть змогу забезпечити здійснення ефективного фінансового контролю. Іншим суттєвим елементом формування бюджетного потенціалу регіону в Україні є офіційні трансферти, тому забезпечення ефективності міжбюджетних відносин шляхом вдосконалення механізму фінансування регіонального розвитку та взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами для забезпечення належного функціонування бюджетів об'єднаних територіальних громад набуває принципового значення.

Важливу роль у процесі формування та зміцнення бюджетного потенціалу регіонів відіграє забезпечення належного функціонування інститутів взаємодії суспільного та корпоративного секторів економіки - державного замовлення, державно-приватного партнерства.

Подальше зміцнення бюджетного потенціалу регіонів неможливе без інститутів росту, які мають знайти своє вираження у формі проектів реалізованих як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях. Використання проектного підходу дозволяє досягти узгодженості між стратегічними інтересами суспільства та повсякденними потребами, досягти максимальної концентрації зусиль та ресурсів у напрямі реалізації суспільно значущих завдань розвитку бюджетного потенціалу, в тому числі на регіональному рівні.

Література.

1. Городецька Т.Е. Формування інститутів розвитку бюджетної системи України. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2014. № 2. С. 110-117.
2. Mishchenko D.A., Mishchenko L.O. Application of cluster analysis to determine the level of the budget potential of the Ukrainian regions. Науковий вісник Полісся. 2018. № 2. С. 179-185.
3. Міщенко Д.А., Міщенко Л.О., Холошня Д.О. Оцінка бюджетного потенціалу регіонів: практичний аспект. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2018. №1.
4. Ковпак О.В. Інституціональні інструменти зміцнення бюджетної безпеки України : дис.. ... канд. екон. наук : спец. 21.04.01. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. 2018. 250 с.
5. Корень Н.В. Бюджетна децентралізація в Україні: результати реформи та пріоритети розвитку. Стратегічні пріоритети. 2017. № 2. С. 81-88.
6. Педченко Н.С., Стрілець В.Ю. Бюджетний потенціал регіону: оцінка та перспективи розвитку: монографія. Полтава : ПУЕТ. 2014. 220 с.
7. Піскова Ж.В. Формування системи показників фіскальної ефективності податків: теорія і практика. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер. : Економіка. 2016. Вип. 2 С. 174-180.
8. Проць Н.В., Проць В.І. Інституційне середовище формування бюджетної політики на місцевому рівні. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2015. Вип. 3. С. 23-27.
9. Ціна держави. URL: <http://www.cost.ua/about/> (дата звернення: 01.02.2019).
10. Фролов С.М., Махнуша С.М., Олійник В.М. Науково-методичний підхід до оцінювання бюджетного потенціалу прикордонної території у контексті управління її інноваційним розвитком. Актуальні проблеми економіки. 2013. №7((145)). С.180-193.

References.

1. Gorodetskaya, T.E. (2014) "Formation of institutes of development of the budgetary system of Ukraine", *Zovnishnya torhivlya: ekonomika, finansy, pravo*, vol. 2, pp. 110-117.
2. Mishchenko, D.A. and Mishchenko, L.O. (2018), "Application of cluster analysis to determine the level of the budget potential of the Ukrainian regions", *Naukoviy visnik Polissya*, vol. 2, pp. 179–185.
3. Mischenko, D.A. Mischenko, L.O. and Holoshnya, D.O. (2018), "Estimation of the budget potential of the regions: a practical aspect", *Mizhnarodnyy naukovyy zhurnal «Internauka»*, vol. 1.
4. Kovpak, O.V. (2018), "Institutional Tools for Strengthening Ukraine's Budgetary Security", Abstract of Ph.D. dissertation, Economic security of the state, Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, Ukraine.
5. Koren, N.V. (2017), "Budget decentralization in Ukraine: results of reform and development priorities", *Stratehichni priorytety*, vol. 2, pp. 81-88.
6. Pedchenko, N.S. and Strilets, V.Y. (2014), *Byudzhethnyy potentsial rehionu: otsinka ta perspektyvy rozvytku* [The budget potential of the region: assessment and development prospects], PUET, Poltava, Ukraine.
7. Piskova, Zh.V. (2016), "Formation of the system of indicators of fiscal efficiency of taxes: theory and practice", *Naukovyy visnyk Mukachivs'koho derzhavnoho universytetu*, vol. 2, pp. 174-180.
8. Prots, N.V. and Prots, V.I. (2015), "The institutional environment for fiscal policy-making at the local level", *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny*, vol. 3, pp. 23-27.
9. The official site of Price of the state (2017), available at: <http://www.cost.ua/about/> (Accessed 10 October 2018).
10. Frolov, S.M. Makhnush, S.M. Oleinik, V.M. (2013), "Scientific and methodical approach to the estimation of the budgetary potential of the border area in the context of management of its innovative development", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 7, pp. 180-193.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2019 р.